

פתרון הבחינה בתנ"ך, 2 יחידות לימוד - חורף 2011

שאלונים: 137,001203

מוגש על-ידי: גליה סמו, חווה צדוק, דנית בר-אור - סבאג
מורות לתנ"ך ברשת בתי הספר של יואל גבע

פרק ראשון – קטע שלא נלמד

על הנבחן לענות על שלוש שאלות: שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 2-4.

שאלה מספר 1

המשימות שהטיל משה על המרגלים (יש לציין ארבע):

- לבדוק האם העם היושב בארץ הוא חזק או חלש: "וראיתם...את העם היושב עליה החזק הוא הרפה" (פס' 18).
- לבדוק האם העם היושב בארץ הוא רב או מעט: "המעט הוא אם רב" (פס' 18).
- לבדוק אם הארץ טובה או רעה: "ומה הארץ...הטובה היא או רעה" (פס' 19).
- לבדוק האם אדמת הארץ טובה: "ומה הארץ... השמנה היא אם רזה" (פס' 20).
- לבדוק האם יש בארץ עצים, או שאין: "היש בה עץ אם אין" (פס' 20).
- לקחת מפרי הארץ: "ולקחתם מפרי הארץ" (פס' 20).

שאלה מספר 2

המרגלים מבססים את דבריהם על פרי הארץ שקטפו, הם אומרים למשה: "באנו אל הארץ...וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה". הפרי משמש כהוכחה להיותה של הארץ זבת חלב ודבש (פס' 27 או פס' 23).

שאלה מספר 3

- כלב בן יפונה חלק על המרגלים האחרים בעניין היכולת של כיבוש הארץ: כלב בן יפונה חושב שניתן לכבוש את הארץ: "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" (פס' 30). לעומת המרגלים האחרים, שאמרו "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" (פס' 31).
- נימוקים שמעלים כלב ויהושע (יש לציין אחד):
- חוסר האמונה בנצחוננו הוא מרד בה'.
 - ה' איתנו ויעזור לנו לנצח.

שאלה מספר 4

ההבדלים בין דברי המרגלים בפסוקים 27-28 לדבריהם בפסוקים 32-33 (יש לציין אחד):

- בתחילה אומרים המרגלים שהארץ זבת חלב ודבש (פס' 27), אבל לאחר מכן הם אומרים שהיא "ארץ אוכלת יושביה" (פס' 32).
 - בתחילה אומרים הילידים שיש בארת ילידי ענק (אבל לא כל תושבי הארץ ענקים), (פס' 28), אח"כ הם אומרים שכל העם הם ענקים. (פס' 32).
 - בשיחה השנייה המרגלים מוסיפים דימוי שלא הופיע בדבריהם הראשונים: שתושבי הארץ כל כך ענקים עד שהם נראים בעיניהם כחגבים. (פס' 33).
- הבדלים אלה מבססים את טענתו של מושקוביץ שהמרגלים הוסיפו בדבריהם המאוחרים דברים שלא נאמרו על ידיהם בתחילה.

פרק שני – נושא הגג: "מלכים ונביאים"

על הנבחן לענות על שתי שאלות: על אחת מהשאלות 5-6, ועל אחת מהשאלות 7-8. בכל אחת מהשאלות על הנבחן לענות על שניים מהסעיפים א-ג.

שאלה מספר 5

על הנבחן היה לענות על שניים מהסעיפים א-ג:

סעיף א'

- (1) האירוע אותו מדגיש אחאב בפני איזבל הוא רצח נביאי הבעל ע"י אליהו.
- (2) אחאב מודע לכך שרצח נביאי הבעל יגרום לאיזבל להגיב בחומרה ובאופן קיצוני כלפי אליהו - זוהי מטרתו. א אחאב יודע שאיזבל תכעס ותאיים על אליהו, ובכך הוא מעוניין.

סעיף ב'

דוגמאות למעשים המבטאים ייאוש (על התלמיד לציין דוגמא אחת):

- פסוק 3 - אליהו קם בזריזות ובורח מפני איזבל - הסיבה לכך היא הייאוש שחש לאחר שהיא מאיימת על חייו, א העובדה שהי' לא מנחה אותו כיצד עליו לנהוג, א שהוא מאוכזב מכך שעם לא נחלץ לעזרתו.
- פסוק 3 - אליהו מניח את נערו בבאר שבע וממשיך לבדו - הסיבה לכך היא שהוא מרגיש ייאוש ועצב ומעוניין להתבודד, א אליהו חש שחייו בסכנה, ובייאושו לא רוצה לגרום נזק לנערו שעמו, לכן נפרד ממנו.
- פסוק 4 - אליהו הולך למדבר ומיחל למותו - ההליכה למדבר היא תוצאה של ייאוש, רצון להתבודד, כמו כן משאלת המוות שלא מעידה על ייאוש.
- פסוק 5 - אליהו שוקע בשינה - שינה היא סימן של ייאוש ודיכאון

- פסוק 6 - חזרתו לשינה לאחר שאכל - מעידה על רגשות ייאוש.
- תלמיד שיסתמך על ריבוי הפעלים בפסוק 6 המעידים על סערת רגשות כתוצאה מייאוש, תשובתו תתקבל.

דוגמאות לדיבור המבטא ייאוש (על התלמיד לציין דוגמא אחת):

- פסוק 4 - אליהו פונה לה' באופן ישיר ומבקש שה' יסייע לו ויביא למותו - עובדה זו מבטאת את ייאושו של אליהו ומדגישה את תחושת הכישלון שחש.
- פסוק 4 - אליהו מודה בפני ה' שנכשל בתפקידו, כשם שאבותיו נכשלו בתפקידם להשיב את העם בתשובה - גם אמירה זו מעידה על ייאושו, ומדגישה את תחושת הכישלון.

סעיף ג'

- (1) בקשתו של אליהו מה' היא שה' יסייע לו ויהרוג אותו (" רב עתה ה' קח נפשי..) פסוק 4. ה' מגיב לבקשה זו באמצעות שליחת מלאך שמצווה על אליהו לאכול, ומגיש לו מזון: "...והנה זה מלאך ה' נוגע בו ויאמר לו קום אכל" (פסוק 5).
- (2) משמעותה של מילה "רב" בפסוק 4 היא, מספיק, או יש גבול, כלומר אליהו טוען שסבל מספיק או ניסה די פעמים למלא את תפקידו ונכשל, ולכן קץ בחייו. משמעותה של המילה "רב" בפסוק 7: ארוכה - מלאך ה' מעודד את אליהו לאכול בשנית כיוון שעומדת לפניו דרך ארוכה, והוא נזקק לכוחות ע"מ לעבור אותה.

שאלה מספר 6

על הנבחן היה לענות על שניים מהסעיפים א'-ג'

סעיף א'

המוטיב החוזר בשני הכתובים הוא האש. במלכים א, י"ח, 38-39 אש ה' נופלת מהשמים ושורפת את הקורבן, העלים, האבנים והמים הסובבים את המזבח. "ותפל אש ה' ותאכל את העולה ואת העצים ואת האבנים... ואת המים..." (פס' 38). במלכים ב, ב רכב וסוסי אש מפרידים בין אליהו לאלישע ואליהו עולה בסערה השמים: "והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים" (פס' 11).

סעיף ב'

התהליך הנזכר באמצעות האדרת הוא הפיכתו של אלישע לנביא במקום אליהו. בפסוק 8 אליהו מבצע נס: הוא מכה עם אדרתו על המים, ואלה נחצים לשניים: "ויקח אליהו את אדרתו ויגלם ויכה את המים ויחצו..." פסוקים 13-14 אלישע לוקח את אדרת אליהו ומשתמש בה ע"מ לבצע את אותו הנס: חציית הירדן לשניים: "וירם את אדרת אליהו... ויכה את המים ויחצו". מכאן, שאלישע הפך להיות הנביא הבא במקום אליהו.

סעיף ג'

בני הנביאים מהווים דמות משנית בסיפור שתפקידם לקדם את העלילה ולהראות שאלישע הוא הנביא הבא במקומו של אליהו.

- בפסוק 5 הם שואלים את אלישע האם הוא יודע שאליהו נלקח ע"י ה', ואילו אלישע מסרב לדון בכך ומשתיק אותם: "הידעת כי ה' לוקח את אדניך... החשו".
- בפסוק 7 שני הנביאים נותרים על גדת הירדן המערבית בעוד אליהו ואלישע חוצים את הירדן: "וחמישים איש מבני הנביאים הלכו ויעמדו מנגד מרחוק...".
- בפסוק 15 בני הנביאים מכירים באלישע כנביא במקומו של אליהו ומשתחווים בפניו: "ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע... וישתחוו לו ארצה".

א: תפקידם של בני הנביאים הוא להוות דמות ניגודית לאלישע המציגה את הקושי של אלישע להיפרד מאליהו ולהחליפו.

- בפסוק 7 בני הנביאים מעוניינים לדון עם אלישע בעזיבתו של אליהו, אך אלישע, החושש מפרידה זו, אינו מעוניין לשוחח על כך: "הידעת כי היום ה' לקח את אדניך מעל ראשך... החשו".
- בפסוק 7 בני הנביאים עומדים מנגד על הירדן ואינם לוקחים חלק בפרידת אליהו מאלישע: "ויעמדו מנגד מרחוק ושניהם עמדו על הירדן".
- בפסוק 15 אלישע תופס את מקומו של אליהו ובני הנביאים מצטרפים אליו ומשתחווים לו "ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע ויבואו לקראתו וישתחוו לו ארצה".

א: בני הנביאים מהווים דמות ניגודית לאלישע.

- בפסוק 5 הם מעוניינים לעסוק בעזיבת אליהו בפומבי, בעוד שאלישע מסרב: "הידעת כי היום ה' לוקח את אדניך מעל ראשך... החשו".
- בפסוק 7 בני הנביאים עומדים מנגד מרחוק בעוד שאלישע נמצא יחד עם אליהו על גדות הירדן "ויעמדו מנגד מרחוק ושניהם עמדו על הירדן".
- בפסוק 15 אלישע הוא זה שיורש את אליהו והופך להיות הנביא במקומו בניגוד לבני הנביאים: "ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע ויבואו לקראתו וישתחוו לו ארצה".

שאלה מספר 7

על הנבחן היה לענות על שניים מהסעיפים א'-ג'

סעיף א'

(1) קביעתו של ירמיהו היא שה' צדיק, כלומר שופט צדק **א**: ירמיהו קובע שהרשעים מצליחים או חיים בשלווה או יציבים "שלו כל בוגדי בגד". תלונתו של אליהו היא - מדוע הרשעים מצליחים כלומר רשע וטוב לו, **א**: ירמיהו מתלונן על חוסר הצדק האלוהי ודרכי השיפוט האלוהי בעולם.

ביסוס: **פסוק 1**: "צדיק אתה ה'" - קביעתו של ירמיהו.

פסוק 1: "מדוע דרך רשעים צלחה" **א**: "שלו כל בגדי בגד".

(2) ההתנצלות בדברי ירמיהו: "צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך" (פסוק 1). ירמיהו מתנצל בפני ה' על כך שפונה אליו, למרות היותו שופט צדק. לכאורה, באם ה' שופט צדק אין לבוא אליו בתלונות, אך בכל זאת מחליט הנביא לדון עם האל על כך.

סעיף ב'

(1) בתהילים א' נמשל הצדיק לעץ שתול על פלגי מים - נהנה משפע של מקורות מים, צומח ומשגשג, מניב פירות ולא נובל. הרשע נמשל למוץ, קליפת החיטה, שהרוח הקלה ביותר מעיפה אותה ברוח - צמח לא יציב.

(2) בירמיהו יב' 2, מדמה ירמיהו את הרשעים לצמחים נטועים עמוק באדמה, יציבים ומניבי פרי. שימוש במשל זה מחזק את תלונת ירמיהו בכך שאם רשע מקבל שכר כצדיק, הרי שקיימת בעיה בשיפוט האלוהי, שכן ה' לא שופט בצדק את הרשעים.

סעיף ג'

ע"פ פירוש רד"ק משמעות המשל היא העברת ביקורת על ירמיהו - ירמיהו אינו מצליח לעמוד מול בני אדם כמוהו, אינו מצליח לפענח את מחשבותיהם ונסתרות ליבם ואף על פי כן מנסה להבין את ה' ואת דרכי השיפוט שלו. הלקח שהמשל בא ללמד את ירמיהו הוא שאין לערער על שיפוט אלוהי, שכן בני אדם אינם מסוגלים להבין את האל ודרכי שיפוטו, ראשית כל עליו ללמוד כיצד להבין ולהתמודד מול בני אדם.

שאלה מספר 8

על הנבחן היה לענות על שניים מהסעיפים א'-ג'

סעיף א'

(1) שתי ראיות מן הכתוב:

- "רחל מבכה על בניה" (פס' 14) - רחל היא אמם של יוסף ובנימין. ממלכת ישראל נקראה גם "בית יוסף" ולכן זהו רמז שרחל מתאבלת על גלות ממלכת ישראל.
 - "שמוע שמעתי אפרים מתנוודד" (פס' 17) - "אפרים" הוא כינוי לממלכת ישראל, ששבת אפרים היה השבט הגדול ביותר בו. **אז**: "הבן יקיר לי אפרים" (פס' 19). - "אפרים" הוא כינוי לממלכת ישראל, ששבת אפרים היה השבט הגדול ביותר בו.
- (2) גלות ממלכת ישראל אירעה בשנת 722/1 לפנה"ס.

סעיף ב'

- (1) הסיבה: רחל בוכה על בניה הגולים: "רחל מבכה על בניה" (פס' 14).
התוצאה: ה' מרחם על הגולים ומבטיח להשיבם לארצם. "מנעי קולך מבכי... כי יש שכר לפעולתך ושבו בנים לגבולם" (פס' 15).
- (2) "ושבו בנים וגבולם" ע"פ פירוש הכתוב: השבת הגולים לארץ. בימינו: תפילה או איחול לשיבה לארץ של כל מי שאינו נמצא בה.

סעיף ג'

(1) פסוק 17:

- "אפרים מתנוודד" - הנעת הגוף לאות צער וחרטה.
- "ייסרתני ואוסר כעגל לא לומד" - אפרים מודה שהתנהג כעגל לא מאולף, כאשר חטא לה' ולמד את הלקח, ובכך מביע חרטה על חטאיו.

פסוק 18:

- "אחרי שובי נחמתי" - להנחם פירושו להתחרט. אפרים מביע חרטה על התנהגותו.
 - "אחרי הודעי ספקתי על ירך" - הספיקה על הירך היא תנועת חרטה.
 - "בשתי וגם נכלמתי" - אני מתבייש, מתחרט על מעשי, אומר אפרים.
- (2) ה' מקבל את דברי הצער והחרטה של אפרים ומבטיח לו שהוא עדיין אוהב אותו, דואג לו ולעולם לא ישכח אותו:
- "הבן יקיר לי אפרים... כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד".
 - **אז**: ה' מבטיח להשיב את אפרים מגלותו: "רחם ארחמנו נאום ה'".

פרק שלישי – נושא החובה: "עלילות הראשית"

על הנבחן לענות על אחת מהשאלות 9-10.

שאלה מספר 9

סעיף א'

בבראשית א', 3-9 הבריאה המתוארת היא בריאה באמירה. האל אומר והדבר נוצר: "ויאמר אלוהים... " (פס' 3, 6, 9), לעומת זאת בישעיה הבריאה היא בריאה בעשייה של ממש, האל מתואר כאדריכל, בנאי המודד, שוקל ומבצע פעולות של ממש: "מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תיכן וכל בשליש עפר הארץ ושקל בפלס הרים גבעות ומאזניים" (פס' 12).

סעיף ב'

(1) סיפור הבריאה בבראשית א' נראה כהכנסת סדר בחומרים קיימים וזאת כיוון שהבריאה המתוארת אינה יש מאין, אלא יש מיש - כלומר היו קיימים ביקום חומרים מסויימים אותם סידר האל במסגרת מלאכת הבריאה.

- פס' 2: "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים" - לפני בריאת העולם היו קיימים בעולם חושך, מים וכן חוסר סדר ולפיכך מלאכת הבריאה הינה הכנסת סדר בחומרים קיימים.
 - פס' 2: "וחושך על פני תהום" - החושך היה קיים ביקום לפני הבריאה. "ויבדל אלוהים בין האור ובין החושך" (פס' 4). ה' מסדר את היקום באמצעות הבדלת האור מן החושך (תוך שימוש בכינויים שונים לכל אחד מהם).
 - "וחושך על פני תהום ורוח אלוהים מרחפת על פני המים" (פס' 2) המים היו קיימים ביקום לפני הבריאה, וה' מסדר את המים באמצעות יצירת רקיע: "יהי רקיע... ויבדיל בין מים למים" (פס' 6).
 - "וחושך על פני תהום ורוח אלוהים מרחפת על פני המים" (פס' 2) - המים היו קיימים ביקום לפני הבריאה וה' אוסף את המים וחושף יבשה - "יקוו המים אשר מתחת לשמים אל מקום אחד ותראה היבשה" (פס' 9) - האדמה היתה קיימת ומכוסה במים, וה' הפריד בין המים ליבשה במסגרת מלאכת סידור העולם.
- (2) מהות האור שנברא ביום הראשון (על התלמיד להציג פירוש אחד):
- ביום א' נברא אור האלוהים והאיר בשלושת ימי הבריאה הראשונים, ואולם מיום ד' ואילך בעת שברא ה' את המאורות פסק אור האל לזרוח בעולם והמאורות האירו במקומו.
 - ביום א' נבראו האור והמאורות יחדיו, אולם רק ביום ד' קבע ה' את מקומם בשמים.

- ביום א' נברא אור האלוהים שהאיר את המימד האלוהי - עולמות עליונים בלבד, ואילו ביום ד' נבראו המאורות שתפקידם היה להאיר את העולם. כמו כן תתקבלנה תשובות נוספות על הפירושים השונים שהוצגו במהלך הדורות לפתרון קושי זה.

שאלה מספר 10

סעיף א'

יש לציין שלוש מהאמירות הבאות:

- "נח איש צדיק תמים היה בדרתיו" - נח, מבין בני דורו, היה צדיק, ולכן מצא חן בעיני ה'.
- "את האלוהים התהלך נח" - נח היה אדם מאמין, ולכן מצא חן בעיני ה'.
- "כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" - נח מצא חן בעיני ה' וה' כרת איתו ברית, משום שהיה צדיק בדורו.
- "ויעש נח ככל אשר צוהו ה'" - נח מצא חן בעיני ה', משום שעשה ככל שה' ציווה עליו.

סעיף ב'

על התלמיד להביא ולהסביר שלושה מהשלבים הבאים:

- בפרק ג' האדם ואשתו חטאו לה' כאשר הפרו את הצו ואכלו מעץ הדעת טוב ורע: "ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאשה עמה ויאכל" (פס' 6). יתקבלו ציטוטים נוספים.
- בפרק ג' האדם ואשתו חטאו בחטא הגאווה כאשר אכלו מעץ הדעת ע"מ להיות כמו ה' יודעי טוב ורע: "כי ידע אלוהים כי ביום אכלתם ממנו... והייתם כאלהים ידעי טוב ורע". (פס' 5): "ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל". (פס' 6).
- בפרק ד' חלה הדרדרות מוסרית של האנושות: קין רוצח את הבל, אחיו, מתוך קנאה. "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". (פס' 8).
- בפרק ו' חלה הדרדרות מוסרית נוספת: "כל האנושות הופכת למושחתת, חוטאת: "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". (פס' 12).
- יתקבלו ציטוטים נכונים נוספים.

פרק רביעי – נושאי הבחירה

בפרק זה חמישה נושאים, ובכל נושא שתי שאלות. על הנבחן לבחור בשלושת הנושאים שלמדת, ולענות על שאלה אחת בכל נושא.

נושא בחירה: "חורבן גלות וגאולה"

שאלה מספר 11

סעיף א'

האירוע : חורבן ממלכת יהודה וגלותה לבבל. האירוע אירע בשנת 586 לפנה"ס.
 הסיבה : חטאי תושבי ירושלים הביאו לכך שה' כעס והביא עליהם עונש. "צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי" - ירושלים המרתה את פי ה'.

סעיף ב'

הסבר הפסוקים :

- פסוק 1 : הגולים יושבים על נהרות בבל ובוכים כשהם זוכרים את ציון.
 פסוק 6 : המשורר נשבע לזכור את ירושלים, אם לא יזכור אותה ולא יעלה אותה על ראש שמחתו, הלוואי ותדבק לשונו לחכו.
 פסוק 7 : המשורר מבקש מה' שיזכור את התנהגותם של בני אדם בעת חורבן ירושלים, ויעניש אותם על התנהגות זו. המשורר מזכיר שבני אדם עודדו את הבבלים להרחיב את ירושלים עד היסוד.
הרעיון המודגש בכל אחד מהפסוקים באמצעות השורש ז.כ.ר :
 פסוק 1 : הכאב והגעגועים לזכר ציון.
 פסוק 6 : הרצון לזכור תמיד את ירושלים.
 פסוק 7 : בקשה לנקמה על התנהגותם של בני אדם.

שאלה מספר 12

סעיף א'

צידוק הדין (יש להביא ראיה אחת) :

- "חטאנו לך ואני ובית אבי חטאנו" (פס' 6) - נחמיה טוען שהוא והעם חטאו לה' ולפיכך הגיע להם להענש.
- "חבל חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות ואת החוקים ואת המשפטים" (פס' 7) - העם פגע בבריתו עם ה' ולא קיים את מצוותיו, לכן הגיע לו להענש.
 עיקרון של שכר ועונש (יש להביא ראיה אחת) :
- "אתם תמעלו אני אפיץ אתכם בעמים" (פס' 8) - אם העם יחטא, ה' יגלה אותו.
- "ושבתם אלי ושמרתם מצוותי... ומשם מקבצם..." (פס' 9) - אם העם יחזור בתשובה ויקיים את חוקי ה', ה' יקבץ אותם מהגלות וישיבם לארץ.

בקשה לעזרה :

"תהי נא אזניך קשבת אל תפלת עבדך ואל תפלת עבדך..." (פס' 11) - נחמיה מבקש שה' יקשיב לתפילותיו ולתפילות העם.

סעיף ב'

- (1) בפרק א' הבוכה הוא נחמיה. הבכי הוא על מצבם הקשה של תושבי ירושלים והעיר עצמה לאחר החורבן והגלות. בפרק ח' הבוכה הוא העם. הבכי הוא תוצאה של קריאת התורה בפניהם ע"י עזרא.
- (2) בעקבות הבכי בפרק ח' נחמיה מורה לעם שאין צורך לבכות אלא יש לשמוח, לאכול דברים מתוקים ולשלוח מנות ומתנות לנזקקים.

נושא בחירה: "אדם וגורלו בספרות החכמה"

שאלה מספר 13

סעיף א'

- (1) ההדרגה באסונות שפוקדים את איוב היא מהקל לכבד ע"פ דגם שלושה וארבעה. שלושת האסונות הראשונים זהים בחומרתם, שכן בשלושתם נפגע רכושו של איוב. האסון הראשון : שודדים משבא גזלו את הבקר והאתונות והרגו את עבדי איוב. האסון השני : אש אלוהים שרפה את הצאן ועבדי איוב. האסון השלישי : שודדים מבבל גזלו הגמלים והרגו את עבדי איוב. ההחמרה מגיעה באסון הרביעי בו רוח חזקה הפילה את הבית על כל ילדיו של איוב, אשר מצאו את מותם באסון זה.
- (2) ההדרגה מדגישה את כובד האסונות שפקדו את איוב, כאשר האחרון שבהם הוא הקשה והחמור מכולם.

סעיף ב'

- בפרק א', 22 אמר המחבר שאיוב לא קילל את ה' ולא אמר דבר כנגדו למרות כל האסונות שפקדו אותו. איוב נותר שלם באמונתו כלפי ה'.
- בפרק ב', 10 אמר המחבר כי אמנם איוב לא אמר דבר כנגד ה' ולא חטא לו, אך הוא מדגיש כי "לא חטא בשפתיו", כלומר מחשבותיו של איוב אינן תואמות לאופן בו הוא מתנהג. שינוי זה מעיד על הספק שמקנן באיוב על האופן הבלתי צודק שבו ה' נוהג בו.

שאלה מספר 14

סעיף א'

(1) התנהגות איוב בעבר (על התלמיד להציג דוגמא אחת):

- "הנה יסרת רבים וידיים רפות תחזק" (פס' 4) - איוב נהג לחזק אנשים אחרים ולעודד אותם.
 - "כושל יקימון מילך וברכים כרעות תאמץ" (פס' 4) - איוב נהג לחזק כל אדם שנחלש באמונתו בשל צרותיו או חטאיו.
- התנהגות איוב בהווה (על התלמיד להציג דוגמא אחת):
- "כי עתה תבוא אליך ותלא? תגע עדיך ותבהל?" - כעת כאשר איוב עצמו שרוי בצרה ואמונתו נתערערה הוא מתעייף ונחלש, נבהל ואמונתו מתערערת.
- (2) מטרת אליפז באמירת דברים אלה היא לעודד את איוב, להזכיר לו שבעבר הוא נהג לעודד בני אדם אחרים שהיו שרויים במצב מצוקה ואמונתם נתערערה, ולפיכך כעת עליו להתמודד ולהתחזק.
- א:** אליפז מעביר ביקורת על איוב באמצעות השוואה זו. הוא מזכיר לו את דבריו בעבר, שנועדו לעודד אחרים, וכעת במקום להתעודד בעצמו ולעודד את עצמו הוא מתעייף.

סעיף ב'

- (1) אליפז מציע לאיוב להמשיך ולהאמין כי אמונתו תושיע אותו. בלדד מציע לאיוב לפנות לאל, לבקש ממנו סליחה על חטאיו ולהתחנן לרחמיו.
- (2) אליפז מסתמך על אמת ידועה לכל, אמת שכולם יודעים: הצדיקים אינם נענשים, הם מקבלים את גמולם הראוי מידי האל: "מי הוא נקי אבד? ואיפה ישרים נכחדו?" אף פעם לא נראה צדיק / אדם ישר שנענש. לעומת זאת, תמיד רואים שרשעים נענשים: "זורעי עמל יקצרוהו" (פס' 8); "מנשמת אלוה יאבדו ומרוח אפו יכלו" (פס' 9).

שאלה מספר 15

סעיף א'

- (1) לפי פסוקים 1-4 מערכת היחסים בין הנערה לאמה היא מערכת יחסים של קרבה ואמון בין השתיים.
- הנערה רוצה להביא את אהובה לבית אמה, והאחרונה תלמד אותה על טיב היחסים שבינה לביתה. **א:** על מנת שאהובה ילמד אותה את רזי האהבה: "אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני" (פס' 2).
- (2) האחים מקניטים את הנערה על כך שעדיין אינה מפותחת, אך עם זאת מביעים דאגה לאחותם הצעירה, וליום שבו גברים יחלו להתעניין בה: "אחות לנו קטנה ושדיים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידבר בה" (פס' 8).

לטענת הנערה אין צדק בדברי אחיה: היא כבר מפותחת ובשלה לנישואים, ואכן יש לה אהוב שאין הם יודעים עליו: "אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום" (פס' 10).

סעיף ב'

- (1) הדוד מבקש מהנערה להשמיע את קולה הערב בפני חבריו. תשובה הנערה: היא מסרבת לבקשתו ומגרשת אותו מעל פניה. **אז**: היא אומרת לדוד לברוח מחבריו על מנת שיוכל לבוא ולהתייחד עמה.
 - (2) לפי הרשב"ם, ה' אומר לעם כי מלאכיו ממתינים לכך שהעם ישמיע את קולו לה' באמצעות תפילות וקורבנות. העם עונה לה' שהאחרון יבוא לעיר הקודש, לירושלים למקדש, שם העם יקריב לו קורבנות וה' יקבלם.
- שיטת פירוש רשב"ם היא אלגורית: שיר השירים כמשל המתאר את מערכת היחסים בין ה' לבין ישראל ואילו לפי הפשט שיר השירים מתאר את מערכת היחסים בין גבר לאישה.

שאלה מספר 16

סעיף א'

ביסוס הטענה שהכותב מצוי במצב של מצוקה (על התלמיד להציג דוגמא אחת).

תהילים קכ"א:

- פס' 1: "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי" - המשורר מחפש גורם שיסייע לו ליעזור לו במצוקה בה הוא שרוי - חששו מפני התלאות שבדרך חזרה לארץ ישראל מן הגלות, או העליה לרגל לירושלים בחגים או לפני יציאה למלחמה.
- פס' 3: "אל יתן למוט רגליך" - הדובר השני מעודד את האדם החושש מפני תלאות הדרך / חזרה מן הגלות / עליה לרגל / יציאה למלחמה ומאחל לו שה' ישמור עליו ולא יאפשר לו להתמוטט.
- פס' 8: "ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם" - הדובר השני מאחל לאדם החושש מתלאות הדרך / חזרה מן הגלות / עליה לרגל / יציאה למלחמה ומבטיח לו שישב בשלום.

תהילים ק"ל:

- פס' 1: "ממעמקים קראתיך ה'" - המשורר מצוי במצב של מצוקה - מצבו הנפשי קשה לאור חטאיו המייסרים אותו ופונה לסיוע האל.
- פס' 2: "ה' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לכל תחנוני" - המשורר מתייסר בשל חטאיו ומבקש מהאל להטות אוזן קשבת.

סעיף ב'

- (1) בפס' 3 שואל המשורר שאלה רטורית - אם ה' עתיד לזכור ולנטור כל חטא וחטא של כל אדם, הרי לא ישארו בני אדם בעולם. ה' יאלץ להשמיד את כולם. התכונה אליה רומז המשורר בפס' 3-4 היא יכולת ה' לסלוח לבני האדם, למחול להם על חטאיהם.
- (2) באמצעות השורש י.ח.ל מבקש המשורר להדגיש את השתוקקותו לזכות למענה אלוהי על מצוקתו - שהאל יטה אליו את אזניו וימחל לו על חטאיו. כמו כן, העם כולו מקווה שהאל יקשיב לתפילותיהם ויסלח להם על חטאיהם: "קיוויתי ה' קוותה נפשי ולדברו הוחלתי" (פס' 5) - בקשת המשורר. "יחל ישראל אל ה'..." (פס' 7) - בקשת העם כולו.

נושא בחירה: "חוק וחברה במקרא"

שאלה מספר 17

סעיף א'

- (1) המעשה הוא הוצאת בני ישראל ממצרים. ביסוס: "אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאיך מארץ מצרים מבית עבדים" (פס' 6). "ויוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה" (פס' 20).
- (2) ההבטחה: ה' הבטיח לאבות האומה לתת להם או לצאצאיהם את הארץ. לכן ה' הוציא את עם ישראל, צאצאי האבות, ממצרים, כדי שיוכל להביאם אל הארץ ולתת להם אותה.

סעיף ב'

- (1) לדעת כל המפרשים, יש בפסוקים אלה שני דברות (1- "אנוכי ה'..." ; 2- "לא יהיה לך...") לדעת אבן עזרא יש בפסוקים 6-7 דיבר אחד.
- (2) אבן עזרא טוען שהמשפט "אנוכי ה'..." הוא הקדמה שמצהיר ה' שהוא המצווה לעשות את החוקים, זהו איננו דיבר ממש.

שאלה מספר 18

סעיף א'

- (1) שני סוגי המלחמה הם: מלחמת רשות **או**: מלחמה נגד העמים הרחוקים, ומלחמת מצווה/חובה, **או**: מלחמה נגד העמים הקרובים/עמי כנען. יש לציין פעולה **אחת** שהעם נדרש לעשות בכל סוג של מלחמה: **מלחמת רשות**:
 - לקרוא לשלום, כלומר להציע לעם נגדו נלחמים להכנע ללא קרב.
 - באם יוצאים למלחמה עליהם להרוג רק את הזכרים ולקחת את הנשים, הילדים והרכוש כשלל.

מלחמת חובה:

להשמיד באופן טוטאלי את כל אלה השייכים לעמי כנען.

(2) בדברים כ"א מדובר במלחמת רשות, שכן לא ניתן לקחת שבוי מלחמה מעמי כנען, אלא יש להורגה.

סעיף ב'

אם השובה חושק בשבוייה עליו לשאת אותה לאישה: "ולקחת לך לאשה" (פס' 11). אם השובה אינו חפץ בשבוייה עליו לשחררה, אסור לו למכור אותה: "ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף" (פס' 14).

נושא בחירה: "המאבק לחברה מוסרית – ערך מרכזי בנבואה"

שאלה מספר 19

סעיף א'

(1) שני תחומי תחומי החטא הם: חטאים שבין אדם לחברו / חטאי מוסר / חטאים שבין אדם לה' / חטאי פולחן.

(2) חטאי מוסר (על התלמיד להציג דוגמא אחת מכל כתוב):
יחזקאל כ"ב, 1-12:

- מלכי ישראל או ראשי ההנהגה עושים כל שביכולתם ע"מ להביא לרצח.
 - אי כיבוד אב ואם.
 - עושק שכבות חלשות (גרים ועניים).
 - מרמת השכבות החלשות (יתום ואלמנה).
 - תושבי ירושלים מפיצים שמועת שקר, ע"מ לגרום למות אחרים (דברי רכילות).
 - לקיחת שוחד ומתן שוחד הגורם להוצאתו להורג של הצדיק.
 - מתן הלוואות לעניים תוך גביית ריבית.
- וכן תתקבלנה תשובות נוספות.

עמוס ב':

- העשירים משלמים שוחד לשופטים ומביאים להרשעתו של הצדיק.
- העשירים מוכרים עני לעבדות בשל חוב קטן כמו מחיר נעליים.
- עשירי העם רומסים את העניים ומתאכזרים אליהם.
- עשירים העם גורמים לעניי הארץ להדרדר לעבדות בשל העושק וההתאכזרות.

- עשירי העם לוקחים את המשכון שנלקח מהעניים ובמקום להשיבו לעניים עושים בהם שימוש במסגרת ישיבתם בסמוך למזבח.
- עשירי העם גוזלים את יין העניים ושותים אותו במסגרת משתאות ומסיבות פולחן. תתקבל גם תשובה שתסתמך על פס' 11.

חטאי הפולחן :

יחזקאל כ"ב (על התלמיד להציג דוגמא אחת) :

- עבודת אלילים
- חילול בית המקדש
- חילול שבתות וחגים

עמוס ב' (על התלמיד להציג דוגמא אחת) :

- אב ובן שוכבים עם זונה פולחנית במסגרת טקסים לעבודה זרה.
- העשירים גוזלים יין מהעניים ושותים אותו במסגרת טקסי פולחן ועבודה זרה.

סעיף ב'

(1) חסדי ה' לעמו (על התלמיד להציג שלושה):

- השמדת הכנענים בעבור בני ישראל - עמי כנען שהיו עמים חזקים וגדולים הושמדו ע"י ה' בעבור העם.
- שחרור עם ישראל משעבוד מצרים - הפסקת עבדות מצרים.
- הובלת עם ישראל במדבר במשך 40 שנה תוך דאגה לצרכי העם (מזון, שתיה והגנה).
- מתן ארץ ישראל לעם ישראל.
- הקמת מנהיגות רוחנית לעם - נביאים ונזירים.

- (2) העם נהג כלפי ה' בכפיות טובה, על אף שה' הקים להם מנהיגות רוחנית, נביאים ונזירים שינחו אותם וינהיגו אותם כראוי, העם ציווה על הנביאים לא לנבא וחייב את הנזירים לשתות יין (דבר הנאסר עליהם) ובכך הוציא את ההנהגה מכלל תפקוד. "ותשקו את הנזירים יין ועל הנביאים צויתם לאמר לא תנבאו" (פס' 12).
- הערה : על אף שהפסוק חורג מתיחום הפסוקים זוהי התשובה הנכונה.

שאלה מספר 20

סעיף א'

פעולות על-אנושיות של חוטר ישי (יש לציין שתיים):

- "והריחו ביראת ה'" - יידע לשפוט נכונה כמו שאדם יודע להבחין בין ריח לריח.
- "לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח" - יידע לפסוק נכונה במשפט בלי להעזר במראה עיניו או במשמע אזניו.
- "והכה ארץ בשבט פיו" - הוא יוכל להעניש את הרשעים באמצעות מילים שיאמר.
- "וברוח שפתינו ימית רשע" - הוא יוכל להעניש את הרשע ברוח שתצא מפיו.

סעיף ב'

(1) חזרה אל סדרי עולם המתוארים בבראשית:

- שלום בין בני אדם לבעלי חיים, בבראשית: בני האדם צמחוניים, אינם אוכלים בעלי חיים: "הנה נתתי לכם את כל עשב...לאכלה" (פס' 29). ובישעיהו: "ונער קטן נוהג במ" (פס' 7).
- שלום בין החיות, החיות אינן טורפות זו את זו: בבראשית: החיות מצטוות לאכול עשב בלבד: "ולכל חיית הארץ...את כל ירק עשב לאכלה" (פס' 30). בישעיהו: "וגר זאב עם כבש/ונמר עם גדי ירבץ/ועגל וכפיר ומריא יחדיו/ופרה ודב תרעינה יחדיו ירבצו ילדיהן/ואריה כבקר יאכל תבן" (פס' 6-7). (כל אחד מציטוטים אלה מהווה דוגמא).

(2) בבראשית ג' הנחש מתואר כאויבו של האדם. **אז**: הנחש לפי בראשית ג', 15 ינסה תמיד להכיש את האדם. לעומת זאת ע"פ ישעיהו י"א, 8 הנחש אינו אויב לאדם ואינו מנסה להזיק לו. עוללים ויונקים ישחקו עם נחשים או בקרבם ללא חשש.